

MOJCA RAVNIK:

Čprav se z izseljenstvom neposredno ne ukvarjam, sem se prijavila k diskusiji z željo, da na kratko predstavim pomen raziskovanja

družine in sorodstva za osvetljevanje vzrokov in posledic izseljevanja, ki izhajajo iz privatnega življenja, in da opozorim na pomen terenskih podatkov iz izvirnega okolja.

Raziskujem družino in sorodstvo v vaseh v zaledju slovenske Istre, krajši čas pa sem bila na terenu tudi v Prekmurju in v slovenskem Porabju. Na podlagi terenskega gradiva - spominov in družinskega izročila - postopoma obnavljam razvoj družin in sorodstev od najstarejših prednikov, do katerih še sega izročilo, do najmlajših potomcev. Spomini segajo najdlje do prve polovice prejšnjega stoletja, se pravi, da obsegajo vsa obdobja izseljevanja s slovenskega ozemlja. Zato ni čudno, da nisem naletela niti na eno družino ali širše sorodstvo brez izseljencev ali v tujini živečih sorodnikov.

Starejši informatorji zmorejo včasih neverjetno dobro pripovedovati tudi za več generacij nazaj in se spomnijo podrobnosti tudi o prednikih, ki jih niti sami niso poznali, so pa o njih mnogo slišali. Zato nam njihovo pripovedovanje marsikdaj odkrije bistvene podatke o osebnih in družinskih situacijah in okoliščinah, ki so navedle posameznike, da so odšli od doma.

Risba ponazarja izsek štirih generacij sorodstva (gl. prilogo na koncu članka), ki združuje v svaštvu krvne sorodnike moža in žene, naših informatorjev, ki sta označena s temnima likoma in letnicama rojstev. Živita v vasi v Prekmurju, na moževem domu. Na levi je ženina rodbina, na desni moževa. Njeni izvirajo iz Istre, iz zaselka na Hrvaškem, tik ob državni meji. Njegova rodbina pa je, kolikor se spomnijo, vedno živela v tej vasi. V prvi, najstarejši generaciji, je bila neka nonina sestra iz Istre v Trstu, dedov brat pa se je poročil v neko vas v Porabju. Sledovi za temi sorodniki v Italiji in na Madžarskem so izgubljeni. Druga generacija se je rojevala okrog preloma stoletja. Iz Istre sta se mama in oče z otroki konec dvajsetih let izselila iz Italije v Jugoslavijo. Naselili so se v koloniji v Prekmurju. Doma je ostal stric z družino, drugi mamin brat se je izselil v Argentino, tretji stric se je zaposlil v Trstu, se tam naselil in poročil z Istranko, teta, očetova sestra iz Istre, je služila v Trstu. Iz Prekmurja se je ujec izselil v Ameriko, teti sta odšli v Francijo, ena se je tam poročila s Francozom, druga pa se je vrnila. V generaciji informatorjev se je ena njena sestra z družino preselila v Maribor, druga v Izolo, brat se je poročil in živi v Prekmurju. Njegova sestra je odšla v Nemčijo, se poročila z Nemcem in ostala tam, sestra pa se je poročila v Medžimurje. V četrti generaciji je nečakinja odšla v Nemčijo.

Sledeč metodo analize sorodstvene mreže se po vrsti osredotočamo na njene ožje segmente in vsakega posameznika posebej in postopoma osvetljujemo z drobnimi, a pomembnimi detajli. Pred nami se razprostira zanimivo gradivo z novimi vprašanji in možnostmi interpretacije. Na tem mestu naj samo nakažem, kako zanimivo bi bilo natančneje spoznati usode posameznih članov tega sorodstva in njihov odnos s posameznimi sorodniki in segmenti sorodstva, kako zgovorni so bili podatki o tem, kateri je njihov materni jezik, kateri jezik okolja, kjer živijo, v katerem jeziku se pogovarjajo v družini, kako se sporazumevajo s sorodniki; kaj vse bi nam razkrila preteklost hiš, v katerih so bili člani tega sorodstva rojeni, in kako bi nam pogostnost in okoliščine njihovega vračanje domov osvetlile vsebino pojmov dom, domača hiša in domovina.

V našem primeru lahko že na prvi pogled zaslutimo, da bližnji sorodniki govorijo različne jezike, da imajo težave pri medsebojnem sporazumevanju že bratrance in sestrične, stari starši in vnuki, strici in nečaki. Domači hiši v Istri sta prazni, izseljenci se ob povratku ne morejo vrniti domov, njihov dom je v drugi državi kot takrat, ko so ga zapustili, sorodniki pa živijo v več različnih državah.

Etnološka analiza sorodstvenih mrež, ki obsegajo več generacij, je metoda, ki nam v posebni luči prikaže obseg in globino kulturne diskontinuitete med posamezniki in generacijami na nivoju privatnega življenja.

Bibliografija k diskusijskemu prispevku:

- Mednarodni simpozij o izseljenstvu in življenju rojakov v svetu, Bratislava, julij 1980. Naši razgledi 24. 10. 1980, str. 579.
- Proučavanje slovenačkog iseljenštva i kulture. Zbornik radova Etnografskog instituta 12, Beograd 1981, str. 77-81.
- Način življenja in izseljevanje prebivalcev Grosupljega in okolice do prve svetovne vojne. Louis Adamič simpozij, Ljubljana 1981, str. 41-47.
- Etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva na Oddelku za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Glasnik Slovenskega etnološkega društva 22, 1982, št. 3, str. 62-64.